

TURINYS

Žemėlapiai	
Autoriaus pastabos	11

PIRMA DALIS: DINGIMAS MILANE

I skyrius	15
II skyrius	26
III skyrius	35
IV skyrius	48
V skyrius	53
VI skyrius	68
VII skyrius	82
VIII skyrius	94

ANTRA DALIS: MAIŠTAS ROZARNE

IX skyrius	111
X skyrius	124
XI skyrius	132
XII skyrius	139
XIII skyrius	145
XIV skyrius	147
XV skyrius	157
XVI skyrius	166
XVII skyrius	178

TREČIA DALIS: ITALIJA BUNDA

XVIII skyrius	193
XIX skyrius	198
XX skyrius	202
XXI skyrius	209
XXII skyrius	218
XXIII skyrius	228
XXIV skyrius	238
XXV skyrius	251
XXVI skyrius	258
Padėkos žodis	269
Pastabos ir nuorodos į šaltinius	275

II SKYRIUS

Kalabrijoje Leos Garofalo dingimui paaiškinimo nereikėjo. Mafija neturėjo terminą tiems, kurie vieną dieną pradingdavo: *lupara bianca*... Tai reiškė nužudymą nepaliekant lavono ir įvykdomą niekam nematant. Paljarelyje, atokiame tarp kalnų įsikūrusiame kaimelyje, Italijos pusiasalio „bato išlinkyje“, kur gimė Lea ir Carlas, žmonės žinojo, kad daugiau Leos vardo tarti nevalia.

Visai pamiršti ją jiems nepavyko. Kuklus jos studijos tipo butas antrajame aukšte ryškiai rožine spalva nudažytomis langinėmis ir lietvamzdžiais buvo vos už kelių žingsnių nuo pagrindinės miestelio aikštės. Visgi 400 Paljarelio gyventojų jau seniai buvo išmokę gyventi su savo šmėklomis. Per tris dešimtmečius mafija, vadovaudamasi vendeta, Paljarelyje ir gretimais esančiame Petiljos Polikastro mieste nužudė 35 vyrus ir moteris, tarp jų – ir Leos tėvą Antonio, dėdę Giulio bei brolių Florianą. Tokioje vietoje ir tokioje šeimoje Leos dingimas galėjo atrodyti neišvengiamas, netgi tam tikras bėdų išsprendimas. Prabėgus ne vieneriems metams, jos sesuo Marisa iš gatvės pažvelgdavo į Leos langus ir sakydavo: „Lea norėjo laisvės. Ji niekada nebuvo nuolanki. Bet su „Ndrangheta“ susijusiems asmenims toks pasirinkimas yra visiškai ekscentriškas. Turintis rimtų pasekmių. Nori būti laisvas? Už tai turi sumokėti gyvenimu.“ Iš tiesų, kaip sakydavo Marisa, niekas nieko negali pakeisti.¹

Alessandra Cerreti žinojo, kad tokios nuomonės laikosi daugelis jos kolegų. Prieš septynis mėnesius kaip naujoji šios provincijos kovos su mafija prokurorė iš Milano atvykusi į Kalabriją ji buvo priblokšta,

kiek daug Kalabrijos gyventojų „Ndranghetą“ priima kaip nekintamą gyvenimo faktą. Už pietinės Italijos ribų mafija buvo suvokiama kaip kažkas iš kino filmo ar romano, intriguojantis ir net žavingas mitas, kuris galbūt ir buvo kažkiek grįstas istorine tiesa, bet, nepaisant to, laikmečiu, kai viską užgožė sudėtingesnės susirūpinimo vertos opos, tokios kaip finansinės krizės ar klimato kaita, terorizmas – tai buvo laikoma praeities legenda. Tik ne Kalabrijoje. Kaip ir žinomiauši pusbroliai iš Sicilijos bei Neapolio, „Ndranghetos“ gauja susikūrė nuo XIX a. vidurio iki pabaigos. Kai siciliečių galia palaipsniui buvo pakirsta griežtų valstybės represinių priemonių ir sulaukus stipraus visuotinio pasipriešinimo, „Ndranghetos“ grupuotė tik dar labiau sustiprėjo. Organizaciją vis dar valdė pirmieji jos įkūrėjai, 141 šeima, kurie nuo seno užsiėmė piemenavimu ir gyvulininkyste, turėjo apelsinų plantacijas ir viešpatavo aplytuose slėniuose bei Kalabrijos kalvose įsikūrusiuose miesteliuose. Jų „eiliniai“ taip pat ramiai prievartavo Kalabrijos parduotuvėlių, restoranų savininkų ar ledų gamintojų turtą, išsireikalaudami milijardus eurų kasmet, o esant reikalui nužudydavo vieną kitą kietakaktį karabinierių, teisėją arba jų kelyje pasimaišiusį politiką. Visgi tai, kas visiškai transformavo „Ndranghetą“, buvo naujai atsivėrę tarptautiniai vandenys. Dabar ji Europoje kontrabanda gabeno 70–80 proc. kokaino ir heroino. Dar daugiau, dešimtis milijardų susižėrė grobstydama iš Italijos valstybės ir Europos Sąjungos. Tarpininkavo nelegaliems ginklų sandėriams su nusikaltėliais, maištininkais ir teroristais visame pasaulyje, bendradarbiavo ir su abiem pusėmis, dalyvaujančiomis Sirijos pilietiniame kare. Prokurorų vertinimais, iki 2009 m. „Ndranghetos“ imperijos tinklas aprėpė 50 šalių, ketvirtadalį planetos nuo Albanijos iki Togo, turėjo sąsajų su tokiais, rodos, tolimais dalykais kaip gaujų karas Toronte ir teisininko nužudymas Melburne, savo nuosavybėje turėjo visą rajoną Briuselyje ir kokainą tiekiančią piceriją Kvinse, Niujorke, „Cucino a Modo Mio“ („Gaminu savaip“). Iki naujojo tūkstantmečio antrojo dešimtmečio pradžios „Ndranghetos“ gauja bene visais atžvilgiais buvo galingiausias kriminalinis sindikatas žemėje.

Negailestingas smurtas buvo jos pasaulinės imperijos variklis, o stublinantys turtai – to rezultatas. Kiekvienais metais ši organizacija krovėsi 50–100 mlrd. JAV dolerių įplaukas², atitinkančias iki 4,5 proc. Italijos

BVP arba dvigubai tiek, kiek metinių pajamų gaudavo kompanijos „Fiat“, „Alfa Romeo“, „Lancia“, „Ferrari“ bei „Maserati“ sudėjus. Pinigų plūdo tiek, kad jiems plauti ir slėpti reikėjo atskiro antro verslo. Plaudami pinigais, stumdydami milijardus per restoranus ir statybų įmones, nedidelius lengvatinio apmokestinimo bankus (ofšorus) ir stambias finansines institucijas, netgi per Nyderlandų gėlių rinką ir Europos šokolado prekybą, kalabriečiai tapo tokie įgudę, kad Alessandro kolegas prokurorus pasiekė informacija apie kitas organizuotas nusikalstamas grupuotes iš Rytų Europos, Rusijos, Azijos, Afrikos, Pietų Amerikos, mokančias „Ndranghetos“ gaujai, kad ši tvarkytų ir jų turtus. Tai reiškė, kad „Ndrangheta“ valdė šimtų milijardų ar net trilijonų neteisėtais būdais gautų dolerių srautus visame pasaulyje.

Būtent toks „Ndranghetos“ globalaus kriminalinio pasaulio pinigų išsklaidymas po visus žemės kampelius šiems kalabriečiams užtikrino jų dalyvavimą kiekvieno gyvenime. Milijardai žmonių gyveno jų pastatuose, dirbo jų kompanijose, apsipirkinėjo jų parduotuvėse, valgė jų picerijose, dalyvavo prekyboje jų akcijomis, turėjo verslo santykių su jų bankais ar rinko politikus bei partijas, kurias jie finansavo. Disponuojant tokiais pinigų srautais, kokius valdė stambiausi verslai, bankai ar vyriausybės, „Ndranghetos“ valdomi pinigai įtakojo rinkas ir keitė gyvenimus žmonių, esančių tokiose skirtingose pasaulio vietose kaip Niujorkas, Londonas, Tokijas, San Paulas ar Johanesburgas. Pirmaisiais dviem naujojo tūkstantmečio dešimtmečiais buvo sunku įsivaizduoti kitą žmogaus sukurtą organizaciją, paveikusių tiek daug gyvenimų. Labiausiai stebina tai, kad beveik niekas apie ją nebuvo girdėjęs.

„Ndrangheta“ (tariama „en-dran-geta“) kilo iš graikų kalbos žodžio *andraganthateai*, reiškiančio garbingų ir narsių vyrų draugiją, ir buvo paslaptis netgi daugeliui italų³. Tiesa yra ta, kad šis nežinojimas siejosi tiek su paprasčiausia sveika nuovoka, tiek su klaidinančia išore. Dauguma šiaurės italų apie turtus ar pasiekimus pietuose sunkiai galėjo net įsivaizduoti. O ir kontrastas iš tiesų buvo stulbinantis. Šiaurė turėjo Florenciją ir Veneciją, kumpį ir parmezaną, Barolo vyną ir balzamiko padažą, Renesansą ir Apšvietą, „AC Milan“ ir „Inter Milan“, „Lamborghini“ ir „Maserati“, „Gucci“ ir „Prada“, Karavadžą, Mikelandželą, Pavarotį, Pučinį, Galilėjų, da

Vinčį, Dantę, Makiavelį, Marką Polą, Kristupą Kolumbą ir popiežių. Pietūs turėjo citrinas, mocarelą ir žiemą šviečiančią saulę.

Alessandra žinojo, kad tai apgaulinga suvienytos Italijos išorė. Prieš du tūkstančius metų pietūs buvo Europos civilizacijos versmė. Visgi tuo metu, kai generolas iš šiaurės Giuseppe Garibaldi 1861 m. suvienijo Italijos pusiasalį sujungdamas į vieną valstybę, jis siekė raštingus, mokytus, išsivysčiusią pramonę ir kultūrą pasižyminčius regionus sujungti su feoduline, neišprususia ir kanalizacijos sistemos neturinčia šalies dalimi. Ši priešprieša pasirodė esanti pernelyg gili. Šiaurė ir toliau lobo iš prekybos ir komercinės veiklos. Pietūs ir toliau skurdo, o milijonai pietiečių emigravo į Europos šiaurę, Ameriką ar Australiją.

Laikui bėgant, į pietus nuo Romos esančios sritys tapo žinomos kaip *Mezzogiorno* – vieta, kurioje virš galvos plieskia vidurdienio saulė, nuo Abrucų per Neapolį iki Lampedūzos salos, esančios už 110 km nuo Šiaurės Afrikos, plyti sausos, apmirusios, kur ne kur valstiečių apgyvendintos žemės ir įsikūrę nedideles valtis turintys žvejai. Didžiosios dalies pietų teritorijos atžvilgiu kalbėti tokiais stereotipais būtų pernelyg grubu, visgi Kalabrijai, pusiasalio „bato nosiai“, tai buvo taiklu. Romėnai ją vadino *Bruttium*, ir 250 km nuo šiaurės į pietus plytinti Kalabrija buvo ne daugiau nei dyglūs brūzgynai ir pliki uolėti kalnai, su vietomis įsiterpiančiomis susiraizgiusių alyvmedžių giraitėmis ir pilkų dulkių plynėmis. Tvyrojo nyki tuštuma: daugiau nei šimtmetį trukusi emigracija lėmė, kad keturis kartus daugiau iš Kalabrijos kilusių žmonių ir jų palikuonių gyveno už Italijos ribų nei gimtinėje. Iš Redžo pajudėjusi link kaimiškų vietovių, Alessandra pravažiavo pro virtinę tuščių miestelių, apleistų kaimų ir ūkių. Tai priminė vaizdus tarsi po didžiulio kataklizmo, o įvertinus šimtmečius slėgusį varginantį skurdą, tai nedaug tenutolo nuo tiesos.

Nepaisant to, šios vietos pasižymėjo savitu laukiniu grožiu. Aukštai kalnuose po bukmedžių, kedrų ir akmeninių ąžuolų giraites klajojo vilkai ir šernai. Žemiau nuo kalnų viršūnių gilūs uolų plyšiai vėrėsi į stačius tarpeklius, kuriais link jūros veržėsi ledinės upės. Šlaitui nuožulnėjant, giraitės keitė vynmedžiai ir vasaros ganyklos, upės žiočių lygumos, pilnos citrinmedžių ir apelsinmedžių sodų. Vasarą saulė nuplikindavo žemę ir dirva virsdavo dulkėmis, o dygi spygliuota velėna – nukėpinta aukso spalvos plyne. Žiemą sniegas padengdavo kalnus, o audros pliekė pakrantės uolas ir taršė paplūdimius.

Alessandra svarstė, ar ne šių žemių atžarumas kalabriečiams įskiepijo tokį žiaurumą. Jie gyveno senoviniuose miestuose, įsikūrusiuose ant natūralios uolos tvirtovių. Laukuose derėjo aitriosios paprikos, svaigaus kvapo jazminai, jie augino stambiaragius galvijus ir kalnų ožkas, kuriuos kepė pamovę virš laužo, kūrenamo gumbuotomis vynmedžių šakomis. Vyrai šratiniais šautuvais medžiojo šernus, o harpūnais gaudė kardžuves. Moterys aitraisiais pipirais barstė sardines ir džiovino upėtakius, palikdamos gairinti vėjui mėnesių mėnesius, kol galiausiai jų mėsa atsidurdavo aitrime rudame troškinyje. Kalabriečiams takoskyra tarp to, kas šventa ir bedieviška, taip pat buvo menka. Šventomis dienomis ryto procesijas keisdavo popietės gatvės šventės, kur moterys patiekdavo didžiules lėkštes *maccheroni*** su nduja – aštria, minkšta plytų spalvos dešra, kuri buvo nuplaunama sodrios, kone juodos spalvos vynu, nudažančiu lūpas ir nusvilinančiu gerklę. Saulei ėmus leistis, vyrai šokdavo tarantelą, pavadintą pagal poveikį, sukliamą nuodingo tarantulų šeimos voro įkandimo. Skambant mandolinai, akompanuojant ožio oda trauktam tambūrinui ir užtraukus dainą apie užgintą meilę, motinos meilę arba jaudulį, kilusį iš padurto išdaviko širdies trykštelėjus kraujo čiurkšlei, vyrai rungtyniavo valandų valandas, siekdami išsiaiškinti, kuris gali šokti energingiausiai ir ilgiausiai. „Italijos Graikija“, – taip ji buvo vadinama laikraščiuose, nors iš tikrųjų Graikijai tai buvo įžeidimas. Skirtingai nei jos Jonijos jūros kaimynės, Pietų Italijos teisėta ekonomika nebuvo užaugusi nuo tūkstantmečio pradžios. Bedarbystė tarp jaunų žmonių buvo didžiausia visoje Europoje, nes darbo neturėjo bene kas antras.

*

Tačiau Italijos pietūs išgyveno tik vieną raidos etapą. Daugelis pietiečių Garibaldžio Šiaurės dominuojamą Italijos valstybės sukūrimą matė kaip kolonizaciją. Jau ir taip pasmerktiems dėl savo padėties, jiems nelabai rūpėjo šiauriečių nuomonė apie tai, kuo jie užsiima. Čia, *Mezzogiorno*, nuo pat Respublikos užgimimo, valdžia buvo banditų rankose. Kai kurie jų jungėsi į šeimų grupuotes. Nuo šalies suvienijimo prabėgus pusantro šimtmečio, gerokai pralobo keletas šimtų tokių šeimų

* Makaronų rūšis.

Neapolyje, Sicilijoje ir Kalabrijoje. Kaip nusikalstantys maištininkai, slapta griauinantys okupuojančią valstybę, siekdami savo turtus apgauti *omertà* šydu, jie naudojo šeimos ryšius ir lojalumą, smurtu paženklintą garbės kodeksą ir jautė pareigą pasipriešinti. Netgi 2009 m. Kalabrijos nusikalstamo pasaulio šulai vis dar rengdavosi kaip apelsinų plantacijų ūkininkai. Ir tik per pastaruosius keletą metų Italijos vyriausybė ėmė pamažu suvokti, kad šie bukoki vyrai su dailaus veidelio moterimis šalia ir nutrūktgalviais sūnumis buvo vieni pagrindinių kriminalinio pasaulio veikėjų.

Bent jau kas valdė „Ndranghetą“, nebuvo paslaptis. Pažangos trūkumas pietuose buvo tiek pat socialinis, kiek ir materialus. Pagal nusistovėjusią tradiciją, kiekviena šeima tarsi atitiko miniatiūrines feodales valdas, kuriose viskam vadovavo vyrai ir berniukai. Vyrai moterims įtakos ar nepriklausomybės paliko nedaug, taip pat suteikė gyvenimą, kuris atitiko šeimos vasalo, serginčio jos nuosavybę ir garbę, egzistenciją. Kaip viduramžių valdovai tėvai poravo savo dukteris dar paauglystėje, taip nulemdami klanų sąjungas. Dukterų ir žmonių mušimas buvo įprastas reiškinys. Moterys vyrų buvo geidžiamos, tačiau bejėgės ir neryžtingos, taigi jomis nevalia pasitikėti ir tikėtis, kad liks ištikimos ar sugebės valdyti savo pačių gyvenimą, todėl jos veikiau buvo griežtai laikomos „už trumpo pavardžio“. Moterys, kurios melavo ar buvo neištikimos – net ir prieš dvidešimt metų mirusio vyro atminimui, – buvo nužudomos. Tai padarydavo jų tėvai, broliai, sūnūs ar vyrai. Šeimos garbę galėjo nuplauti tik kraujas, sakydavo vyrai. Kūnus jie dažnai sudegindavo arba apipildavo rūgštimi, taip užtikrindami, kad bus ištrinta šeimos gėda.

Tokie šeimos iškrypimai būtų buvę nenormalūs bet kuriuo laikmečiu ir bet kokioje vietoje. Ypač jie buvo nesuvokiami Italijoje, kur šeima laikoma kone šventa.⁴ Tokios mizoginijos, arba neapykantos moterims, žiaurumas kai kuriems tyrėjams leido „Ndranghetą“ prilyginti islamistų kovotojams. Kaip ISIS ar „Boko Haram“, „Ndranghetos“ grupuotės atstovai nuolatos terorizavo savo moteris ir šurpiausiai žudė priešus vadovaudamiesi nekintamu bei nepajudinamu garbės ir teisingumo kodeksu.

Kalabrijos tyrėjai pripažino, kad „Ndranghetos“ grupuotės moters, tokios kaip Lea Garofalo, gyvenimas neabejotinai buvo tragiškas. Jie taip pat neneigė, kad toks žiaurus „Ndranghetos“ moterų niekinimas ir diskriminavimas pagal lytį buvo dar viena sviri priežastis ją sunaikinti. Jų

akimis, tai visgi nereiškė, kad moterys tokioje kovoje galėjo pasitarnauti. Beveik nuo pat pirmos dienos 2009 m. balandį, kai Alessandra atvyko iš Milano, kolegos jai kartojo, kad moterys mafijoje buvo tiesiog dar vienos aukos. „Moterys nėra svarbios“, – pareiškėdavo jie.⁵ Kai išgirdo apie Leos dingimą, jos kolegos pripažino, kad žinia yra išties širdį verianti, ypač tiems, kurie pažinojo Leą ir Denisę iš liudytojų apsaugos procedūros. Visgi, nepaisant to, Leos mirtis tebuvo simptomas, primygtinai pabrėžė jie. Tai niekaip nekeitė proceso esmės.

Alessandra su tuo nesutiko. Ji netvirtino galinti pasidalinti ypatingomis įžvalgomis apie šeimos gyvenimo dėsnius. Alessandra buvo trisdešimt devynerių, ištekėjusi, neturėjo vaikų, o jos išvaizda – buvo liekna, tvarkinga, rengėsi minimalistinio stiliaus rūbais, trumpais tiesiais plaukais su griežtu berniukišku sklastymu – labiau išryškino profesionalumą. Visgi kalbėdama apie šeimą Alessandra tvirtino, kad būtų kaip tik labai logiška, jei moterys turėtų svarbų vaidmenį nusikalstamoje organizacijoje, kurios struktūrinis pagrindas buvo giminytės ryšiai. Šeima buvo mafijos gyvybinės jėgos šaltinis. Tarsi nematoma ir nenukirpta bambagyslė, ji buvo kanalas, kuriuo mafija mito ir apsirūpino stiprinančiais gyvybės syvais. Kiekvienos šeimos šerdis buvo motina. Be to, kaip tvirtino Alessandra, jei moterys iš tiesų nieko nereiškė, kodėl tuomet vyrai rizikavo viskuo jas žudydami? Moterys *privalejo* būti daugiau nei vien aukos. Kilusi iš Sicilijos ir priklausanti Italijos teisminės valdžios institucijai, Alessandra taip pat nutuokė apie patriarchatus, kuriuose moterys menkinamos netgi nepaisant to, kad nuo jų priklausė. Jos teigimu, dauguma jos kolegų į „Ndranghetos“ moterų svarbą neatsižvelgė dėl to, kad didžioji dalis buvo vyrai. „O Italijos vyrai visas moteris vertina nepakankamai, – pasakė ji. – Tai tikra problema.“

Tuo metu, kai dingo Lea Garofalo, Alessandros nuomonę patvirtinančių įrodymų buvo galima aptikti kiekviename Italijos laikraštyje. Dvejus metus spauda mirgėjo Perudžos srities prokuroro Giuliano Migninio sukrečiančiais kaltinimais ir stipriai konservatyviu požiūriu. Migninis kaltino amerikietę studentę Amandą Knox, kuri, padedama dviejų vaikinių, kurių vienas penkias dienas buvo Knox vaikinai, nužudė savo bendrabučio kambarioke Meredith Kercher iš Didžiosios Britanijos. Migninis teigė, jog abu vyrai buvo pavergti Knox šėtonišku keru. Remdamasis Migninio teiginiais, vienas byloje

dalyvaujančių teisininkų Knox apibūdino kaip „aistrai atsidadusią... liuciferišką, demonišką raganą...“ Penkiasdešimt devynerių pasišventęs katalikas, keturių dukterų tėvas Migninis vėliau dokumentinio reportažo kūrėjui pasakė, kad nors Knox kaltės įrodymai buvo silpni, jį įtikino jos „nepažabojamas“ charakteris ir „moralės stoka“. „Ji parsivedė vaikus į namus, – samprotavo jis. – Siekdama malonumų bet kokia kaina. Tai yra daugumos nusikaltimų sudedamoji dalis.“⁶

Galiausiai Knox ir jos vaikinai buvo išteisinti po du kartus teiktos apeliacijos, o Italijos Aukščiausiasis Teismas griežtai kritikavo prokurorus pateikus bylą su „stulbinančiais trūkumais“. Tačiau Leos dingimo metu iki Knox pripažinimo kalta pirmą kartą buvo likusios tik kelios dienos, o Migninio įvykių versija – neva netekėjusi amerikietė, miegojusi su septyniais vyrais, būtent ir buvo velnio nešta iškrypėlė, liepusi savo sekso vergams nužudyti kambarioke – buvo visuotinai priimama tiesa.

Alessandra kolegoms nepamokslavo apie moterų emancipaciją. Savo asmeniniuose gyvenimuose jie galėjo vadovautis kokiomis tik norėjo pažiūromis, ir ji neketino leisti kuriam nors iš jų manyti, jog ji siekia kažkokio išskirtinio elgesio. Tačiau siekiant įveikti didžiausią Europos mafijos struktūrą gaubiančią *omertà*, Alessandros tvirtinimu, valstybei dėl pragmatinių priežasčių derėjo pasidomėti gangsterių prietaisais. „Ndrangheta“ buvo kone tobula nusikalstamos organizacijos pavyzdys, su kuriuo jiems kada nors teko susidurti. Ji veikė apie pusantro šimtmečio, visame pasaulyje buvo įdarbinusi tūkstančius asmenų ir per metus susižerdavo dešimtis milijardų. Ji ne tik buvo vienintelė didžiausia kliūtis, trukdanti Italijai tapti modernia, vieninga šalimi, bet dar ir pasibaisėtinai iškreiptai išnaudojo šeimą, kuri Italijoje buvo pati italų tautos širdis. Vos prieš keletą metų Italijos valstybė beveik nieko nežinojo apie jos egzistavimą. Kai atvyko į Redžo Kalabriją, niekas Teisingumo rūmuose Alessandrai negalėjo pateikti daugiau nei apytikslus vertinimus to, kiek vyrų buvo įdarbinusi „Ndrangheta“, kur ji veikė, ar maždaug 50 mlrd. JAV dolerių per metus tikslumu nurodyti, kiek ji uždirbo. Tokia laisva valia ir nepriklausomybė, kurią reprezentavo Lea Garofalo ir mirtina antifeministinė panieka, kurią ji dėl to užsitraukė, sudarė terpę iškilti vienam iš nedaugelio atvejų, kada „Ndrangheta“ išėjo iš priedangos. Leos parodymai prieš Carlą Coscą taip pat buvo vieni pačių pirmųjų

kartų, kada prokurorai galėjo bent akies krašteliu pažvelgti į organizacijos vidų. Alessandra pabrėžė, jog smurtu sprendžiamas „Ndranghetos“ aklas fanatizmas nebuvo tiesiog tragedija. Tai buvo didžiulė jos yda. Sudarius tinkamas sąlygas, ji galėjo virsti egzistencine krize. „Jų moterų išlaisvinimas, – sakė Alessandra, – yra vienintelis būdas parklupdyti „Ndranghetą“.“

III SKYRIUS

Alessandra Cerreti gimė 1970 m. balandžio 29 d. Sicilijos rytinėje dalyje įsikūrusiame uostamiestyje Mesinoje.¹ Per 22 metus, kai čia nebegyveno, gimtąjį miestą ji aplankydavo tik retkarčiais. Dabar buvo apsistojusi už trijų mylių kitame krante esančiame ir miestų partneryste besisiejančiame Kalabrijos Redže, iš kurio akiračio Mesina retai išnykdavo. Ji pastebėjo, kad niekada nebuvo atkreipusi dėmesio, kaip Mesina kito dienos tėkmėje. Auštant rožinė kylančios saulės šviesa užliedavo jos aikštes, bulvarus ir palmes, prikeldama iš purpurinės tamsos. Įdienojus saulė viską nudažydavo pagrindinėmis spalvomis: mėlynai – jūrą, raudonai – stogus, geltonai – kalvas ir baltai – pietuose boluojantį Etnos ugnikalnio kūgį. Nurimus vėjui, vangus saulėlydis sulig atslinkusia prieblanda virš Mesinos užtraukdavo oranžiniais ornamentais išvedžiotų debesų skliautą. Naktis užliedavo Viduržemio jūros kerais, savo bedugnėje tamsoje įžiebdoma baltų šviesų vėrinius, kurie tarsi perlai nusagstydavo visą pakrantę.

Šis paveikslas it magnetas traukė ne vieną menininkų ir rašytojų kartą. Visgi tie, kurie augo greta Mesinos sąsiaurio, seniai žinojo, kad tiesa slypėjo ten, kur nematoma plika akimi. Sąsiauris – siaura, grimztanti bedugnė – susiformavo prieš 50 mln. metų susidūrus Afrikos ir Europos plokštėms ir Afrikai pasistūmėjus žemyn link Žemės centro. Skvarbios šios povandeninės gelmės srovės susidarė susiliejus Jonijos ir Tirėnų jūroms, ir tai tapo neramiausiais vandenimis iš visų vandenynų. Veržlūs vandens sūkuriiai ir nerimastingi verpetai čia spendžia spąstus jachtoms ir žvejų valtims. Sūkuriuojančios bangos nenumaldoma jėga stumia keltus ir